

Anna Fic-Lazor
konserwatorka dzieł sztuki
nr dypl. ASP Warszawa 4988
21-132 Kamionka
ul. Lubartowska 48
e-mail: anna.ficlazor@gmail.com
tel. 601 811 946

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO-PROFILAKTYCZNYCH

Renowacja posadzki we wnętrzu kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Komarówce Podlaskiej

Usytuowanie: Ks. Jana Rudnickiego 23, 21-311 Komarówka Podlaska

Wpis do rejestru zabytków województwa lubelskiego nr A/1372 z 24.05.1993

Zamawiający: parafia rzymskokatolicka Najświętszego Serca Pana Jezusa w Komarówce
Podlaskiej

Opracowanie: konserwatorka dzieł sztuki, mgr Anna Fic-Lazor

OPRACOWANIE CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

Kamionka, 17.07.2024

1. WSTĘP

Niniejsze opracowanie dotyczy wnętrza kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Zespół kościelny wpisany jest do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod nr A/1372.

Opracowanie zostało wykonane na zamówienie parafii rzymskokatolickiej w Komarówce Podlaskiej i zawiera program prac konserwatorsko-renowacyjnych przy posadzki we wnętrzu kościoła.

Przewidywane prace są niezbędne do wykonania z uwagi na widoczne zabrudzenia, zmatowienia, miejscowe pęknięcia i ubytki oraz zmiany optyczne posadzki. Wykonanie tych prac zahamuje proces degradacji, a jednocześnie przeprowadzone działania wpłyną korzystnie na kondycję posadzki. Renowacja z niezbędnymi naprawami płycin przywróci posadzce walory artystyczne, dekoracyjne i estetyczne oraz powstrzyma zmiany erozyjne i zwiększy jej odporność powierzchniową. Wykonana renowacja spowoduje też łatwiejsze utrzymanie w czystości posadzki.

W opracowaniu uwzględniono również wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej, obrazującej stan zachowania obiektu przed przystąpieniem do prac konserwatorskich, bieżące dokumentowanie poszczególnych etapów prac oraz wykonanie powykonawczej dokumentacji z przeprowadzonych prac w trzech egzemplarzach i w wersji elektronicznej.

2. OPIS OBIEKTU.

2.1. Świątynia została wybudowana w latach 1907-1910 (12) wg projektu inż. Jana Eligiusza Olearskiego, s. Teofila (ur. 1877) z Radzyna Podlaskiego, twórcy wielu podobnych stylowo świątyń (Wisznice, Jabłoń, Gęś, projekty do kościoła w Różance)¹. Wystrój i wyposażenie w większości reprezentują także styl neogotycki. Wyroby snycerskie (ołtarz, stalle, chrzcielnicę, ambonę, wykonał snycerz samouk Franciszek Maksymiuk (1898-1979) z Komarówki Podlaskiej, twórca wielu obiektów wyposażenia kościołów w okolicy. Podczas I wojny światowej kościół uległ poważnym zniszczeniom – wysadzenie wieży. Odbudowa w latach 1921-1925.

Kościół nieorientowany, fasadą skierowany na południe. Zbudowany z czerwonej cegły, w stylu neogotyckim, posadowiony na granitowym cokole, na zewnątrz otynkowany jedynie w polach dekoracyjnych blend i fryzów. Jest trójnawową bazyliką na rzucie krzyża łacińskiego. Nawy czteroprzęsłowe, główna dwukrotnie szersza od bocznych. Nawę główną poprzedza

---

¹ J. Żywicki, Architektura neogotycka na Lubelszczyźnie, Lublin 1998, s. 104-105

jednoprzęsłowy masyw frontowy, mieszczący w przyziemiu kruchtę główną, a nad nią lożę chóru muzycznego. W pd-wsch. narożniku korpusu wieża, optycznie dominująca nad całością. Prezbiterium o szerokości nawy głównej zamknięte trójbocznie. Do jego boków przystawiona prostokątna zakrystia od zachodu i kaplica od wschodu

Wewnątrz kruchta główna połączona jest z nawą szeroką, prostokątną arkadą zwieńczoną łukiem Tudora. Położona nad kruchtą loża chóru muzycznego - arkadą ostrołukową. Ma ona murowaną, pełną balustradkę z dekoracją ze ślepych maswerków. Nawę główną oddzielają od bocznych ostrołukowe arkady wsparte na szerokich, prostopadłościennych filarach. Poniżej okien nawy głównej przebiega kształtowany w tynku fryz z czworoliści i profilowany gzyms. Dodatkowa dekoracja tych ścian to odcinki profilowanego gzymsu podokiennego i kształtowane z cegieł kontury ostrołukowych triforiów.

Prezbiterium wydłużone, trójprzęsłowe (o tej samej wysokości i szerokości, co nawa główna), zaakcentowane niewielkim wyniesieniem poziomu posadzki. Umieszczona nad zakrystią loża połączona z prezbiterium prześwitem w kształcie ostrołukowego quadroforium. Ściany prezbiterium ozdobione gzymsami podokiennym, ostrołukowymi pseudotriforiami i fryzem z czworoliści.

Sklepienia kościoła krzyżowo-żebrowe, w środkowym przęśle transeptu gwiaździste, w kruchcie głównej krzyżowe. Przęsła sklepień poroździelane pasami ostrołukowych gurtów. Żebra sklepień cienkie i profilowane, w nawie głównej spływają na przyścienne, wiązkowe kolumnienki o roślinnych kapitelach. W pozostałych częściach kościoła – na dekoracyjne wsporniki.²

Wymalowanie wewnętrzne kościoła wtórne, utrzymane w tonacji starej bieli oraz szarej i jasnopastelowej oliwki.

2.2. Posadzki wykonano z płytek cementowo-betonowych, czarnych i białych ułożonych w karo, o wymiarach: 29,5x29,5 cm, gr. 4 cm. Takie płytki i cementowe zyskały w 2. poł. XIX i na początku XX w. dużą popularność — były trwałe, łatwe do utrzymania w czystości, a dzięki rozwinięciu produkcji na skalę przemysłową — także relatywnie tanie. Płytki cementowe w wersji przemysłowej wyciskano na sucho, dobrej jakości cement przeznaczony na wierzchnią warstwę barwiony był w masie, spodnią warstwę formował beton zmieszany z cementem i/lub żwirem. Płytki w procesie produkcyjnym wytwarzano pod naciskiem prasy (120 atm) i umieszczano w kąpeli wodnej do

---

² Źródła opisu:

1. Józef Geresz, *Z dziejów parafii Komarówka Podlaska*, 2009

2. Jerzy Żywicki, *Architektura neogotycka na Lubelszczyźnie*, Lublin 1998

stwardnienia cementu, a następnie suszono.³ Prezbiterium podwyższone prawdopodobnie o jeden stopień wykonany w technologii lastryka (obecnie całość zakryta prostą, deskowaną i barwioną podłogą), podobnie jak do kaplicy prawej, do której prowadzi jeden stopień z podstopnicą (brak) wykonany z lastryka betonowego z grysem prawdopodobnie marmurowym.

3. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU.

- 3.1. Zabrudzenia.
- 3.2. Zmatowienia.
- 3.3. Miejscowe spękania, rozbicia w wyniku uderzenia (spękania ślimakowate, promieniste), miejscowe ubytki.
- 3.4. W kruchcie prawej silne zabrudzenia płytek szczególnie przy ścianach oraz ruchomość i zapadnięcie kilku płytek – wejście do krypty zaślepięte deskowaniem.
- 3.5. Brak podstopnicy przy stopniu w wejściu do kaplicy prawej.

4. PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE.

- 4.1. Przegląd pod kątem stanu zachowania posadzki (obecnie w dużej części posadzkę zakrywają ławki oraz podest w prezbiterium).
- 4.2. Zabezpieczenie ścian i wyposażenia w pobliżu wykonywanych prac.
- 4.3. Czyszczenie chemiczne i mechaniczne posadzki przed przystąpieniem do renowacji.
- 4.4. Określenie miejsc do stabilizacji posadzki – obecnie widoczne zapadnięcie posadzki w kruchcie prawej; wykonanie niezbędnych napraw w celu osadzenia w podłożu.
- 4.5. Wyrównanie posadzki – frezowanie w celu uzyskania równej powierzchni dwiema gradacjami narzędzi szlifierskich.
- 4.6. Wyrównanie posadzki – frezowanie w celu uzyskania równej powierzchni dwiema gradacjami narzędzi szlifierskich.
- 4.7. Szlifowanie posadzki w celu usunięcia rys dwiema gradacjami narzędzi szlifierskich.
- 4.8. Szlifowanie posadzki sześcioma gradacjami narzędzi polerskich.
- 4.9. Uzupełnianie ubytków i braków po fugach oraz innych ubytków w płytkach.
- 4.10. Wykonanie podstopnicy w kaplicy prawej (czarny kwarcyt, granit)

---

³ Dostęp z dn. 15.07.2024:

https://www.academia.edu/41870661/POSADZKOWE_P%C5%81YTKI_CERAMICZNE_I_CEMENTOWE_W_ZABORZE_ROSYJSKIM_NA_PRZE%C5%81OMIE_XIX_I_XX_W_Ceramic_and_Cement_Floor_Tiles_in_the_Russian_Partition_XIX_XX_c_w_DZIEDZICTWO_NA_NOWO_ODKRYWANE_DETAL_ARCHITEKTONICZNY_1850_1939_red_Jadwiga_Roguska_wyd_Fundacja_Hereditas_Warszawa_2014

- 4.11. Uzupełnianie ubytków i braków po fugach oraz innych ubytków w płytkach cementowo betonowych i marmurowych powstałych na skutek eksploatacji posadzki dedykowanymi materiałami wypełniającymi: fugi, masy epoksydowe z utwardzaczem do betonu i marmurów w dobranym kolorze. Wykonanie włazu w miejscu wejścia do krypty w kruchcie prawej i opracowanie płytkami.
- 4.12. Po wyselekcjonowaniu uszkodzonych płyt – wymiana nienadających się do renowacji.
- 4.13. Wykucie uszkodzonych płyt marmurowych, odnowienie podłoża oraz wstawienie nowych płyt z zastosowaniem klejów i wypełnień fug firmy Remers, Akemi lub podobnych w jakości i technologii.
- 4.14. Korekta kolorystyczna posadzki i schodów – wzmocnienie koloru.
- 4.15. Krystalizacja posadzki – proszkowanie (utwardzenie powierzchniowe).
- 4.16. Gruntowne mycie posadzki po renowacji.
- 4.17. Utylizacja pozostałości po szlifowaniu posadzki.
- 4.18. Impregnacja - zabezpieczanie przeciw wchłanianiu w systemie AKEMI lub równoważnym.
- 4.19. Uprzątnięcie terenu prac.
- 4.20. Opracowanie powykonawczej dokumentacji z przeprowadzonych prac w trzech egzemplarzach i w wersji elektronicznej.

5. Obmiar obiektu. (zał. 1 – rzut)

5.1. Powierzchnia płytek w prezbiterium 83,50 m²

5.2. Powierzchnia płytek w zakrystiach:

5.2.1. zakrystia prawa	14,82 m ²
5.2.2. zakrystia lewa I, większa	27,64 m ²
5.2.3. zakrystia lewa II, mniejsza	14,96 m ²
5.2.4. przedsionek	3,72 m ²

5.3. Powierzchnia płytek w kaplicy prawej 31,87 m²

5.4. Powierzchnia płytek w nawach kościoła:

5.4.1. Transept	129,09 m ²
5.4.2. Nawa główna	153,10 m ²
5.4.3. Nawa boczna prawa	15,08 m ²
5.4.4. Nawa boczna lewa	15,08 m ²
5.4.5. Pod chórem przy wejściu głównym	35,17 m ²

5.5. Powierzchnia płytek w kruchtach:

5.5.1. Kruchta prawa	6,44 m ²
----------------------	---------------------

5.5.2.Kruchta lewa	15,08, m2
5.5.3.Kruchta główna, z przyległościami	17,24 m2

Razem: 479,29 m2

Opracowanie: konserwatorka dzieł sztuki mgr Anna Fic-Lazor

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Autor fotografii: Anna Fic-Lazor

FOT. 1. Komarówka Podlaska, kościół, nawa główna z uwidocznioną posadzką, 2024.

FOT. 2. Komarówka Podlaska, kościół, geometryczny wzór posadzki w karo, 2024.

FOT. 3. Komarówka Podlaska, kościół, posadzka, nawa boczna lewa w kierunku kruchty, 2024.

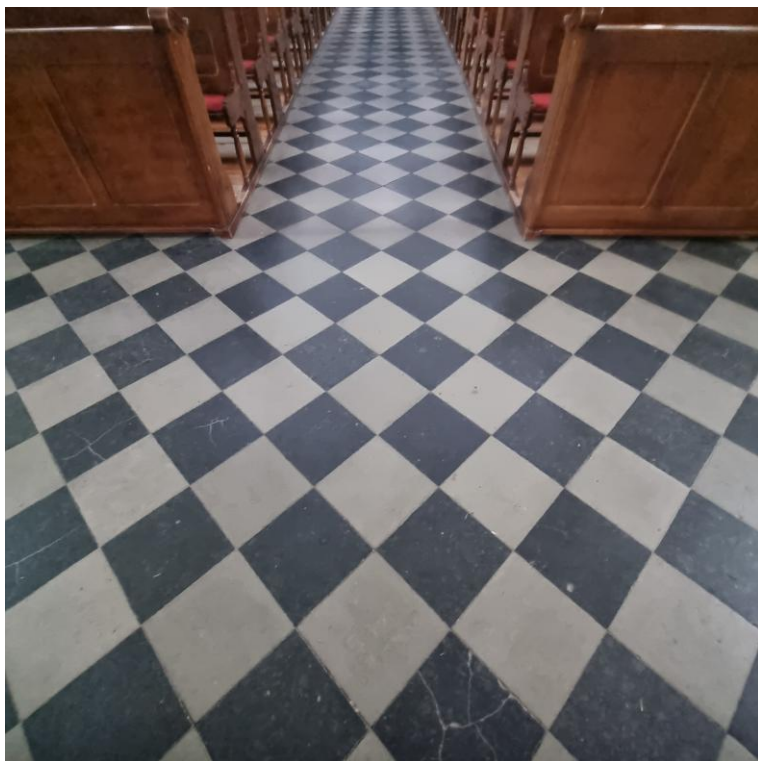
FOT. 4. Komarówka Podlaska, kościół, posadzka, widok na posadzkę pod chórem w nawie głównej, 2024.

FOT. 5. Komarówka Podlaska, kościół, widok na posadzkę w transepcie po prawej, 2024.

FOT. 6. Komarówka Podlaska, kościół, wejście do kaplicy prawej, widoczna posadzka i stopień, brak podstopnicy, 2024.

FOT. 7. Komarówka Podlaska, kościół, posadzka w nawie głównej, 2024

FOT. 8. Komarówka Podlaska, kościół, posadzka w transepcie po lewej, widoczne spękania, 2024

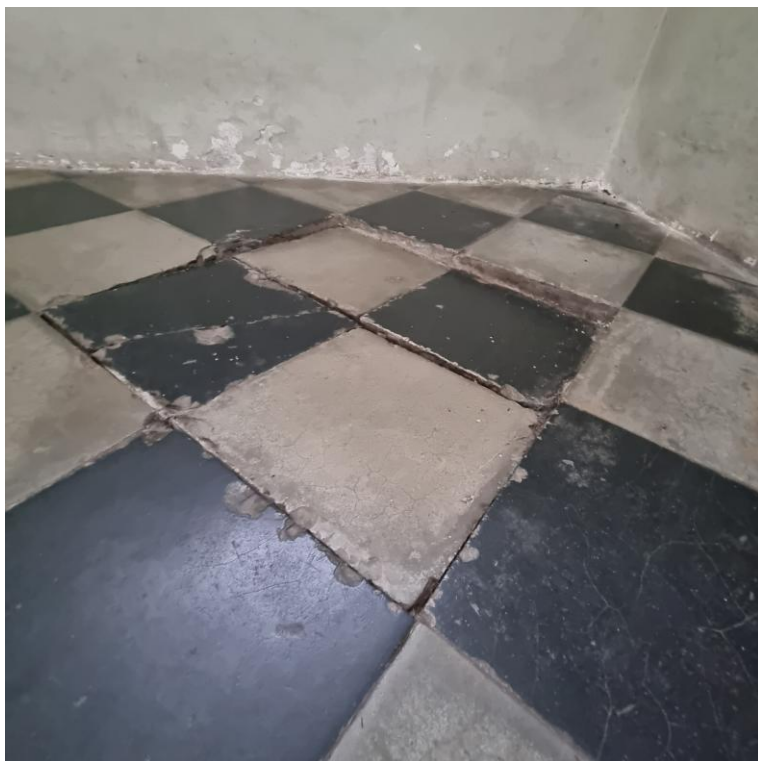

FOT. 9. Komarówka Podlaska, kościół, posadzka, w transepcie po lewej, widoczne zmatowienia, 2024

FOT. 10. Komarówka Podlaska, kościół, posadzka w kruchcie prawej, 2024

FOT. 11. Komarówka Podlaska, kościół, posadzka w kruchcie prawej, zapadnięcie płytek w narożniku, 2024

ZaŁ. 1. Rzut wnętrza kościoła z zaznaczeniem posadзки z podziałem na część prezbiterium, z zakrystiami i kaplicą oraz część nawową z transeptem.

